

РОЛЬ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

THE ROLE OF PUBLIC ADMINISTRATION IN ENSURING ENTREPRENEURIAL ACTIVITY

Нікітін А.А., к.ю.н., доцент,
професор кафедри адміністративного права
та адміністративного процесу
Одеський державний університет внутрішніх справ
orcid.org/0000-0002-1376-6764

У статті розглянуто теоретичні та практичні засади адміністративно-правового забезпечення підприємницької діяльності з акцентом на роль публічної адміністрації.

Доведено, що сучасна держава, будучи посередником між суспільством і бізнесом, формує правове середовище для реалізації підприємницької ініціативи через систему нормативно-правових актів, адміністративних процедур, інструментів підтримки та механізмів нагляду.

Розкрито ключову роль публічної адміністрації в процесі адміністративно-правового забезпечення підприємницької діяльності в Україні. Зазначено, що публічна адміністрація є провідним суб'єктом формування правового середовища для розвитку бізнесу, визначаючи основні напрями державної регуляторної політики.

Проаналізовано механізми регуляторного впливу, зокрема надання адміністративних послуг, дотримання процедур реєстрації, ліцензування, а також організацію контролюючих заходів з боку публічної адміністрації.

Особливу увагу приділено впливу децентралізації та цифровізації на ефективність взаємодії держави з бізнесом.

В межах дослідження проаналізовано нормативно-правову базу, яка охоплює законодавчі та підзаконні акти, що регламентують надання адміністративних послуг, контроль, дозвільні процедури та захист прав суб'єктів господарювання.

Розкрито значення діяльності ЦНАПів та порталу «Дія» як елементів сервісного підходу у сфері публічного управління.

Виявлено ключові проблеми у сфері адміністрування: нормативна фрагментарність, дублювання повноважень, надмірне регулювання.

Запропоновано напрями вдосконалення: гармонізація законодавства, впровадження ризикоорієнтованого підходу, професіоналізація публічних службовців та розвиток інфраструктури е-послуг.

Матеріали дослідження можуть бути використані у нормотворчій діяльності, реформуванні публічного адміністрування та розробці стратегій підтримки підприємництва.

Ключові слова: державне управління, підприємництво, адміністративне право, адміністративні послуги, децентралізація, цифровізація, регуляторна політика.

The article examines the theoretical and practical foundations of administrative and legal support for entrepreneurial activity, with a particular focus on the role of public administration. It is substantiated that the modern state, acting as an intermediary between society and business, shapes the legal environment for the implementation of entrepreneurial initiative through a system of legal regulations, administrative procedures, support instruments, and supervisory mechanisms.

The key role of public administration in the process of administrative and legal support of entrepreneurial activity in Ukraine is revealed. It is emphasized that public administration acts as a leading actor in forming a favorable legal environment for business development, determining the main directions of state regulatory policy. The article analyzes regulatory influence mechanisms, including the provision of administrative services, compliance with registration and licensing procedures, as well as the organization of control and supervisory measures exercised by public administration bodies.

Special attention is paid to the impact of decentralization and digitalization on the effectiveness of interaction between the state and business. The study analyzes the regulatory framework comprising legislative and subordinate legal acts governing the provision of administrative services, control activities, permit procedures, and protection of the rights of business entities. The significance of Administrative Service Centers (CNAPs) and the "Dila" digital portal as elements of a service-oriented approach in public administration is highlighted.

Key problems in the field of administration are identified, including regulatory fragmentation, duplication of powers, and excessive regulation. The article proposes directions for improvement, such as legislative harmonization, the introduction of a risk-based approach, professionalization of public servants, and the development of e-service infrastructure.

The research findings may be used in rule-making activities, public administration reform, and the development of strategies to support entrepreneurship.

Key words: public administration, entrepreneurship, administrative law, administrative services, decentralization, digitalization, regulatory policy.

Постановка проблеми та її актуальність. Становлення ефективної моделі взаємодії держави з бізнесом є однією з ключових передумов економічної стабільності та розвитку правової держави. Публічна адміністрація, як система органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, відіграє важливу роль у формуванні сприятливого підприємницького середовища. Проте вітчизняна практика досі стикається з рядом проблем: фрагментарність нормативної бази, надмірне регулювання, дублювання повноважень, а також недостатня цифровізація процесів. Актуальність теми зростає у зв'язку з реформою децентралізації, цифровою трансформацією публічного управ-

ління та необхідністю адаптації регуляторної системи до європейських стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання адміністративно-правового регулювання підприємництва аналізуються у працях таких вчених, як В. Авер'янов, А. Ангел, Ю. Битяк, І. Голосніченко, Я. Журавель, Т. Запорожець, П. Покатаєв, А. Семенченко та ін.

Значну увагу приділено сервісній моделі держави. А.А. Ангел, в науковій роботі «Сервісна політика держави як запорука стійкого розвитку», акцентує увагу на тому, що сервісна політика держави здатна позначитися на формуванні громадянського суспільства, оскільки може сти-

мулювати громадський інтерес та забезпечувати соціалізований державний розвиток [1, с. 93].

А. Семенченко здійснив порівняльний аналіз існуючих механізмів державного управління (регулювання) розвитком електронного урядування в Україні, визначив їх позитивні якості, недоліки, особливості і межі застосування [2, с. 56].

Я. Журавель, дослідивши правову природу публічного адміністрування у діяльності органів державної виконавчої влади, дійшов висновку про необхідність детальної регламентації процедурних форм реалізації прав та обов'язків учасників у відносинах, які складаються в публічному адмініструванні [3, с. 143].

Проте комплексне бачення ролі публічної адміністрації в забезпеченні підприємницької діяльності, з урахуванням воєнного стану, цифровізації та децентралізації, потребує подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження сутності, основних механізмів та проблеми адміністративно-правового забезпечення підприємницької діяльності в Україні, окреслити роль публічної адміністрації у створенні сприятливого бізнес-середовища, а також запропонувати напрями вдосконалення нормативно-правового та інституційного забезпечення цієї сфери.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах трансформації державного управління та економіки України особливої актуальності набуває питання взаємодії держави з суб'єктами господарювання.

Забезпечення прозорого, ефективного та стабільного підприємницького середовища неможливе без активної участі публічної адміністрації – як на центральному, так і на місцевому рівнях.

Публічна адміністрація виступає центральним суб'єктом у системі регулювання підприємницької діяльності, формуючи умови для її функціонування, розвитку й державного супроводу. Саме в межах публічного управління закладаються правові та організаційні основи, які визначають рамки економічної свободи та одночасно забезпечують реалізацію державної політики у сфері підприємництва.

У сучасній адміністративно-правовій науці поняття публічної адміністрації не має єдиного універсального тлумачення, що зумовлено різними науковими підходами до розуміння її сутності, функцій та ролі в механізмі державного управління. Доктринальні підходи формувалися еволюційно – від класичних уявлень про адміністрацію як апарат виконавчої влади до сучасних концепцій сервісної та орієнтованої на людину держави.

Традиційним у науці є інституційний підхід, відповідно до якого публічна адміністрація розглядається як сукупність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів, наділених владними повноваженнями та уповноважених здійснювати публічні функції.

У межах цього підходу основна увага приділяється організаційній побудові адміністрації, її місцю в системі публічної влади та юридичному статусу відповідних органів. Саме інституційний підхід тривалий час домінував у вітчизняній адміністративно-правовій доктрині та був характерним для класичної моделі державного управління [4, с. 13-16].

Поряд із цим, у сучасній науці дедалі більшого значення набуває функціональний підхід, який акцентує увагу не стільки на структурі публічної адміністрації, скільки на її діяльності.

У цьому контексті публічна адміністрація розглядається як система функцій і процесів, спрямованих на реалізацію публічного інтересу, зокрема регулювання, контроль, надання адміністративних послуг та забезпечення виконання законів.

Такий підхід дозволяє глибше дослідити механізми впливу адміністрації на соціально-економічні процеси, включно з підприємницькою діяльністю [5].

Важливе місце у доктрині займає правовий підхід, за яким публічна адміністрація постає як система адміністративно-правових відносин, у межах яких реалізується виконавча влада. У межах цього підходу ключовою є не лише організація діяльності адміністрації, а й правові форми, методи та процедури, через які здійснюється владний вплив. Саме правовий підхід забезпечує зв'язок між публічною адміністрацією та адміністративним правом як галуззю права [6].

У зарубіжній науковій думці значного поширення набули концепції New Public Management, New Public Governance та доктрина good governance, у межах яких публічна адміністрація розглядається як сервісно орієнтована система, покликана забезпечувати якість публічних послуг, ефективність управління та партнерську взаємодію з приватним сектором. Ці підходи ґрунтуються на ідеї відходу від жорстко ієрархічної моделі управління та посилення ролі прозорості, підзвітності й орієнтації на потреби користувачів публічних послуг [7].

У контексті трансформації державного управління особливе значення має також концепція публічно-сервісної держави, відповідно до якої публічна адміністрація розглядається не як інструмент примусу, а як механізм обслуговування публічних і приватних інтересів.

Формування концепту публічно-сервісної діяльності відбувається в контексті численних викликів і нових вимог, що формуються в умовах динамічного соціально-економічного середовища. Ці тенденції підкреслюють необхідність адаптації органів публічної влади до нових реалій і потреб суспільства, що, в свою чергу, сприяє розвитку ефективних механізмів публічного управління. [8].

Таким чином, доктринальні підходи до розуміння публічної адміністрації створюють теоретичне підґрунтя для аналізу її ролі в забезпеченні підприємницької діяльності. Сучасна наука розглядає публічну адміністрацію як багатовимірне явище, що поєднує інституційні, функціональні та правові характеристики й орієнтоване на реалізацію публічного інтересу в умовах демократичної, правової та сервісної держави.

Однією з ключових функцій публічної адміністрації є створення нормативного поля, яке регулює діяльність суб'єктів господарювання. Закон України «Про адміністративні послуги» закріплює принципи прозорості, доступності та рівності у наданні адміністративних сервісів, визначаючи їх як основну форму публічного обслуговування громадян і бізнесу [9].

У взаємодії з цим, Закон «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [10], та Закон «Про ліцензування видів господарської діяльності» [11], формують правові підстави здійснення контролю та регулювання на рівні виконавчих органів.

У практичному вимірі важливу роль відіграють інституції, які забезпечують безпосередній контакт публічної адміністрації з підприємцями. До таких передусім належать Центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи).

Згідно з Примірним положенням надання адміністративних послуг, затвердженого Постановою Кабінету міністрів України 20 лютого 2013 року, №118, серед основних завдань ЦНАПа є організація надання адміністративних послуг у найкоротший строк та за мінімальної кількості відвідувань суб'єктів звернень [12].

Показовим кроком у напрямку модернізації адміністративного забезпечення підприємницької діяльності стало впровадження цифрових сервісів.

Система «Дія», яка функціонує як єдиний портал електронних послуг, надає підприємцям змогу реєструвати бізнес, подавати документи, отримувати дозволи й ліцензії дистанційно. Це не лише спрощує доступ до послуг, а й демонструє перехід до нової моделі взаємодії – сервісної, орієнтованої на потреби користувача [13, 14.], автоматизацію процесів, прозорість рішень – ці фактори спри-

яють як дерегуляції, так і зростанню довіри до публічного управління.

Як зазначає С. Прокопенко, чітке законодавче регулювання надання адміністративних послуг є основою ефективного функціонування публічного управління в Україні. [15].

Адміністративно-правовий вплив публічної адміністрації на підприємницьку діяльність реалізується через систему чітко визначених механізмів, що спрямовані на встановлення правил взаємодії між державою й бізнесом.

Одним з базових механізмів є правове регулювання надання адміністративних послуг, що визначає процедури надання дозволів, сертифікацій, реєстрації підприємств, а також порядок взаємодії суб'єктів господарювання з органами влади [9].

Закон України «Про адміністративну процедуру» формалізує загальні принципи адміністративних взаємодій, спрямованих на забезпечення прозорості та передбачуваності у здійсненні владних функцій [16].

Адміністративні процедури, що реалізують ці послуги, включають прийняття документів, їхній розгляд, видачу ліцензій, погодження дозволів та інші дії, що здійснюються відповідно до встановлених правил. Ці процедури мають нормативну основу як у спеціальних законах, так і в загальних правилах адміністративної поведінки. Наприклад, державна реєстрація підприємств здійснюється у порядку, передбаченому законодавством, що визначає підстави, строки та вимоги до подання документів [17].

Однією з форм державного впливу є контроль та нагляд за дотриманням підприємцями вимог чинного законодавства. Державний нагляд включає перевірки, оцінювання діяльності й накладання санкцій у випадках порушень, що регулюється системою відповідних положень законів та підзаконних актів [18].

Важливим елементом є також юридичне забезпечення доступу до правосуддя через адміністративне судочинство, яке створює механізм правового захисту для бізнесу у випадках неправомірних дій чи рішень з боку органів публічної адміністрації [16].

Питання децентралізації в Україні має прямий вплив на адміністративно-правове забезпечення підприємницької діяльності. Передача повноважень від центральної влади до місцевих рад сприяла створенню умов для близького контакту між органами влади та бізнесом, забезпечивши оперативне вирішення адміністративних питань на місцях [19].

Центри надання адміністративних послуг (ЦНАПи), засновані на рішеннях Кабінету Міністрів України, виконують функцію «front-office» для бізнесу та громадян. Вони забезпечують доступ до основних адміністративних процедур: реєстрація підприємств, отримання дозволів, узгодження документів тощо [12].

Однією з найважливіших складових децентралізації стала цифровізація, яка реалізується через державний портал «Дія». Цей портал забезпечує доступ до електронних адміністративних послуг, серед яких – державна реєстрація бізнесу, отримання інформаційних довідок, подача заяв на певні адмінпослуги, а також інтеграція з електронними реєстрами [13]. Такий підхід дозволяє знизити витрати часу та ресурсів для суб'єктів підприємництва, робить взаємодію з державою більш доступною.

Завдяки цифровим сервісам підвищується прозорість адміністративних процедур, оскільки автоматизовані алгоритми зменшують вплив суб'єктивних факторів на

прийняття рішень. Це відповідає міжнародним стандартам good governance та загальним моделям e-government, які спрямовані на підвищення ефективності публічної адміністрації [20].

Попри позитивні зрушення, адміністративно-правове забезпечення підприємницької діяльності стикається з низкою проблем. Однією з них є фрагментарність нормативної бази.

Як слушно зазначає Прокопенко С. нормативно-правове забезпечення надання адміністративних послуг є стратегічно важливою складовою ефективного публічного управління. [15, с.10.].

Ще одна проблема – надмірна бюрократизація деяких процедур, що зберігає значні часові та ресурсні витрати для бізнесу, особливо малого й середнього. Це може бути пов'язано з недостатнім рівнем цифрової інтеграції між реєстрами та системами ЦНАПів, що потребує подальшої інтеграції й стандартів обміну даними [21].

У перспективі удосконалення адміністративного забезпечення може бути досягнуто шляхом кодифікації процедур, гармонізації профільних законів та впровадження ризикоорієнтованих підходів до контролю.

Також важливим є професійний розвиток кадрів публічної адміністрації через спеціальні програми підготовки з цифрового управління та сервісної орієнтації [22].

Висновки У результаті проведеного дослідження встановлено, що публічна адміністрація відіграє ключову роль у формуванні правового, організаційного та інституційного середовища для розвитку підприємницької діяльності. Саме завдяки її зусиллям створюються умови, за яких бізнес може функціонувати легально, прозоро та ефективно, водночас не втрачаючи можливості для ініціативи та саморозвитку.

Адміністративно-правове забезпечення підприємництва охоплює нормативно-правове регулювання, надання адміністративних послуг, здійснення контролю та гарантії захисту прав суб'єктів господарювання. При цьому, реалізація державної політики у сфері підтримки підприємництва потребує гнучкого та ризикоорієнтованого підходу з урахуванням потреб бізнесу та міжнародних стандартів публічного адміністрування.

Важливою тенденцією стало впровадження цифрових інструментів управління (портал «Дія», Єдиний державний вебпортал електронних послуг), що сприяє дерегуляції, прозорості процедур та зменшенню корупційних ризиків.

Разом із цим, децентралізація забезпечила підвищення ролі органів місцевого самоврядування у створенні сприятливого бізнес-середовища на місцях.

Водночас залишається низка викликів – надмірна зарегульованість, фрагментарність законодавчої бази, дублювання функцій між органами влади.

Це вимагає системної модернізації регуляторного поля, гармонізації законодавства та посилення інституційної спроможності публічної адміністрації.

Підсумовуючи, слід наголосити, що подальший розвиток публічного управління у сфері підприємництва має ґрунтуватися на принципах сервісності, відкритості, прозорості та партнерства з бізнесом і громадянським суспільством.

Саме така модель дозволить ефективно поєднати інтереси держави та підприємств в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ангел А.А. Сервісна політика держави як запорука стійкого розвитку. *Публічне управління і адміністрування*. 2023. № 3 (81). С. 90-94.
2. Андрій Семенченко Організаційно-правові механізми державного управління розвитком електронного урядування в Україні: порівняльний аналіз та науково-методологічні підходи щодо їх удосконалення. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2013. № 1. С. 55-74.
3. Я. Журавель Правова природа публічного адміністрування у діяльності органів державної виконавчої влади. *Юридичний вісник*. 2020. №2. С. 138-144.

4. П. С. Покатаєв Основи публічного управління та адміністрування : навч. посіб. для здобувачів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» / П. С. Покатаєв, М. А. Латинін, С. В. Степаненко, Г. П. Пасемко, О. М. Таран. Харків : ТОВ «Оберіг», 2024. 240 с.
5. Dobosh Z. Concept of public administration in the conditions of the formation of the public-service state. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: "Юридичні науки"*. 2023. № 3 (39). С.74-81.
6. Галуцько В.В., Правоторова О.М. Адміністративне право України. Повний курс: підруч. Вид. 4-те. ОЛДІ+, 2021. 656 с.
7. Van der Waldt, G. 2017. Theories for research in Public Administration. *African Journal of Public Affairs*. 9(9):183-202.
8. Т.В. Запорожець Теоретичні засади формування концепту публічно-сервісної діяльності в контексті управлінських змін. *Інвестиції: практика та досвід* № 3/2025. С.185-190.
9. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вер.2012р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.
10. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 6 вер.2005р. № 2806-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15>.
11. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 бер.2015 р. № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
12. Примірне положення про центр надання адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 лют.2013р №118. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/118-2013-%D0%BF#Text>.
13. Офіційний портал електронних послуг «Дія». URL: <https://diia.gov.ua>; 14. Diia Центр – сервісна мережа публічних адміністративних послуг. URL: <https://center.diia.gov.ua>.
14. Diia Центр – сервісна мережа публічних адміністративних послуг. URL: <https://center.diia.gov.ua>.
15. Прокопенко С. Нормативно-правове забезпечення надання адміністративних послуг в Україні: сучасний стан та напрями вдосконалення. *Аспекти публічного управління*. 2024. Т. 12, № 2. С. 5–12.
16. Закон України «Про адміністративну процедуру» № 2073-IX від 17.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20>.
17. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» № 755-IX від 15.05.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-20>.
18. Кодекс України про адміністративні правопорушення № 8073-X від 07.12.1984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
19. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР від 21.05.1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97>.
20. Center of Digital Excellence (Miic): аналітика цифрового врядування в Україні. UR.
21. OECD. *Regulatory Policy Outlook*. Paris: OECD Publishing, 2020. URL: <https://www.oecd.org/regulatory-policy/>.
22. UNDP. *E-Governance for Accountability and Participation (EGAP)*. Kyiv, 2022. URL: <https://egap.in.ua>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.10.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.11.2025
Дата публікації: 28.11.2025